

МОЛОДЬ ЯК СОЦІАЛЬНО ВРАЗЛИВА КАТЕГОРІЯ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НА РИНКУ ПРАЦІ

І.Г.Крилова, кандидат економічних наук
Миколаївський державний аграрний університет

Проведено аналіз основних проблем працевлаштування молоді Миколаївської області. Визначено основні шляхи підвищення рівня зайнятості молоді як соціально-вразливої категорії на ринку праці.

Ключові слова: *молодь, ринок праці, працевлаштування, рівень зайнятості.*

Постановка проблеми. Аналіз ринку праці в сучасних умовах свідчить про складну ситуацію щодо працевлаштування молоді, яка в силу специфіки соціально-психологічних характеристик вважається недостатньо підготовленою до сучасних реалій ринку праці. Проведені дослідження дають підставу стверджувати, що питання зайнятості та соціального захисту даної малозахищеної категорії населення є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми зайнятості на ринку праці займаються відомі вчені: Богиня Д.П., Краснов Ю.М., Лібанова Е.М. та багато інших. Їх наукові надбання є цінними для дослідження цієї проблеми в сучасних умовах ринку праці. Проте актуальними залишаються питання працевлаштування молоді та її конкурентоспроможності на ринку праці.

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження є визначення основних проблем працевлаштування молоді на ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Ринок праці є відображенням тих економічних процесів, які відбуваються в будь-якій країні, суспільстві. Держава забезпечує надання додаткових гарантій щодо працевлаштування таким категоріям громадян, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, в тому числі – молоді.

Але, для більшості з цих категорій пристосування до ринкових змін в економіці, які в свою чергу суттєво впливають на стан ринку праці, відбувається дуже важко. Рівень безробіття населення віком 15-70 років, визначений за методологією МОП в 2007 р. в порівнянні з 2005 р. знизився на 0,8 в.п. (табл.). Цей показник на 2,1 в.п. перевищував середній рівень по Україні та був найвищим серед регіонів Причорноморської економічної зони.

Таблиця

Рівень безробіття населення Миколаївської області за статтю, віковими групами та місцем проживання (%)

Роки	Всього	Вікові групи, років					
		15-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59
Все населення							
2005	9,3	24,5	8,1	7,5	7,6	7,2	6,9
2007	8,5	21,6	10,2	3,8	5,6	5,9	7,2
Жінки							
2005	9,3	26,8	9,4	6,6	8,8	6,5	6,6
2007	6,6	20,2	9,0	3,5	1,9	5,1	4,1
Чоловіки							
2005	9,3	22,7	6,8	8,3	6,4	7,9	7,0
2007	10,1	22,7	11,2	3,9	8,9	6,8	9,7
Міське							
2005	9,8	29,1	5,5	7,4	6,1	8,1	7,3
2007	8,8	23,0	10,5	3,5	4,6	6,0	7,5
Сільське							
2005	8,2	15,1	13,9	7,9	10,6	5,2	5,9
2007	7,7	18,8	9,4	4,4	7,3	5,6	6,4

Найвищий рівень безробіття населення Миколаївської області за період 2005-2007 років – серед молоді віком від 15 до 24 років (при цьому він значно перевищує середній по області), особливо за рахунок її низької конкурентоздатності на ринку праці. Вищим його значення серед осіб цієї вікової категорії було серед міського населення як в 2005 (29,1%), так і в 2007 році (23%). Якщо в 2005 році серед безробітної молоді віком до 24 років жінок було значно більше (26,8%), ніж чо-

ловіків, то вже в 2007 році ця різниця менш помітна (жінок – 20,2%, чоловіків – 22,7%).

Слід відмітити позитивну тенденцію зниження рівня безробіття серед вікової групи від 30 до 34 років (з 7,5% до 3,8%): як серед жінок (від 6,6% до 3,5%), так і чоловіків (від 8,3% до 3,9%). Складніша ситуація серед молоді віком від 25 до 29 років, де відмічається зростання рівня безробіття на 2,1 в.п., внаслідок значного підвищення рівня безробіття чоловіків з 6,8% до 11,2%. Таким чином, серед молоді до 35 років найбільш вразливі вікові групи від 15 до 24 років (тобто ті, що шукають перше робоче місце) та у віці 25-29 роки (при цьому особливо чоловіки та міське населення). Більш впевнено почувують себе на ринку праці молодь у віковій групі від 30 до 34 років (виявлено зниження рівня безробіття як за статтю, так і за місцем проживання).

Отже, особливе занепокоєння викликає становище молоді, яка шукає перше робоче місце, а саме – випускників навчальних закладів освіти. Протягом 2007 року на обліку в Центрах зайнятості перебувало 1707 випускників різних закладів освіти, з яких кожний другий – випускник вищих закладів освіти, кожний третій – професійно-технічних та кожний п'ятий – закінчив загальноосвітню школу.

Без сумніву, освіта є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, вона відтворює і нарощує його інтелектуальний, духовний та економічний потенціал. Бажання отримати гідну освіту – це характеристика цілеспрямованої людини, яка буде свою кар'єру і несе відповідальність за своє життя. Проведене в 2008 році соціологічне опитування студентів 5 курсу спеціальності „менеджмент організацій” МДАУ, свічить, що 80% респондентів обрали вищу економічну освіту внаслідок сподівань на майбутні високі доходи і лише у 10% студентів основна причина – „престижність”. Зауважимо, що 70% студентів вважають наявність вищої освіти ознакою середнього класу. Цікавим є те, що 50% в майбутньому сподівається отри-

мати заробітну плату у межах 1500-2000 грн та 50% – більше 2000 грн., а період відшкодування витрат на навчання для 60% становить 3-5 років, для 30% – 1-2 роки та лише 10% взагалі не сподіваються на відшкодування. Під час навчання 20% студентів працювало, але лише третина – за фахом. Увагу молоді часто привертає сфера тіньової діяльності, де можна більше заробити, не маючи професії або відповідної кваліфікації, незважаючи на те, що така діяльність не надає молоді перспектив для майбутнього утвердження в ринкових умовах. Для випускників вищих навчальних закладів основною перешкодою на шляху до працевлаштування за фахом є нестача професійного досвіду (стажу роботи), у більшості випадків роботодавців влаштовує робітник із стажем роботи не менше 3-х років. Отже, питання його придбання набуває надзвичайної важливості. Вирішенням цієї проблеми може бути стажування студентів на підприємствах, а також навчання під конкретні замовлення роботодавців з подальшим працевлаштуванням молоді.

Зауважимо, що 80% вважають себе конкурентоспроможними на ринку праці, а якість здобутої освіти 50% опитаних оцінюють на 4 бали (максимальна якість – 5 балів); 50% вважають оптимальний період запасу отриманих знань лише 5 років, після чого необхідно підвищувати кваліфікацію. Серед основних шляхів працевлаштування обрані такі – „за допомогою знайомих” та „самостійно”, при цьому 60% хвилює перспектива безробіття. Але, в майбутньому більшість студентів почуває себе на ринку праці досить впевнено – 85% сподіваються бути роботодавцями, а у випадку втрати роботи більшість готова змінити не тільки професію і спеціальність, а ще і місце проживання, що свідчить про високу професійну та територіальну мобільність. Відмітимо, що більшість майбутніх фахівців аграрної сфери економіки досить критично оцінюють свою якість життя на даний момент. Так, наприклад, „незадовільні”: 67% – оплатою праці, 96% – медичним обслуговуванням, 85% – екологічною безпекою, 72% – особистою і сімей-

ною безпекою, 85% – працевлаштуванням, а 63% – життям в цілому та лише 57% задовільні своїм харчуванням.

Молоді, як окремій категорії населення, що потребує соціального захисту, надана можливість за сприянням служби зайнятості працевлаштовуватись на підприємствах, установах і організаціях на заброньовані робочі місця. Невідповідність пропозиції за планом броні робочих спеціальностей професійно-кваліфікаційному складу безробітних, яким належать до 5% квоти та низький рівень заробітної плати на цих місцях, створюють певні перепони щодо працевлаштування таких осіб за рахунок броні.

Законодавством передбачено норми соціального захисту для працевлаштування соціально незахищених верств населення, у тому числі і молоді. Дієвою формою підтримки молодіжної зайнятості є працевлаштування безробітних шляхом надання роботодавцям дотацій за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Бюджетні кошти спрямовуються у разі прийняття роботодавцем за направленням органів державної служби зайнятості на роботу молоді, якій надається перше робоче місце за отриманою професією (спеціальністю). Протягом 2007 року в Україні у такий спосіб з числа безробітних отримали роботу 37,4 тис. молодих людей віком до 35 років. Для забезпечення додаткових гарантій зайнятості молоді з 1 січня 2008 року набрав чинності Закон України „Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотацій роботодавцю”. Безперечно, це стимулює роботодавців взяти на роботу молоду особу, яка надалі стане дійсно кваліфікованим фахівцем.

Ще одним дієвим напрямком працевлаштування молоді є надання одноразової допомоги по безробіттю для здійснення підприємницької діяльності. Цей шлях є досить популярним серед молоді – майже 50% молодих громадян віком до 35 років (в загальній чисельності охоплених цією послугою) за

сприянням служби зайнятості організували власну справу як суб'єкти підприємницької діяльності в 2008 році в Миколаївській області.

Висновки. Підводячи підсумок викладеному, можна зазначити, що в Миколаївській області існує проблема зайнятості молоді, особливо у випадку забезпечення її першим робочим місцем. Держава гарантує молоді право на роботу, але через відсутність досвіду, соціально-правових і професійних знань, навіть моральну неготовність до конкуренції на ринку праці реалізувати своє право молодим громадянам складно. На наш погляд, для сприяння зайнятості цієї малозахищеної категорії на ринку праці необхідно проведення цілеспрямованої роботи щодо створення додаткових сфер зайнятості, здійснення професійного навчання безробітних, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, збільшення обсягів навчання під конкретні замовлення роботодавців з подальшим працевлаштуванням, а також професіями, які передбачають самозайнятість; збільшення обсягів стажування безробітних (у тому числі молоді під час навчання у вищих та професійно-технічних навчальних закладах) на підприємствах, установах і організаціях, проведення активних програм сприяння зайнятості шляхом залучення безробітних до підприємництва з виплатою одноразової допомоги по безробіттю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2007 рік / Головне управління статистики у Миколаївській області.— Миколаїв, 2008. — 519 с.
2. Статистичний збірник „Праця Миколаївщини 2007” / Головне управління статистики у Миколаївській області.— Миколаїв, 2008. — 326 с.